

DE MOLENAAR VAN HEINSDIJK

EEN VERHAAL UIT DEN TIJD DER HERVORMING

door

DEN SCHRIJVER VAN "TOT IN DEN DOOD GETROUW"

STICHTING DE GIHONBRON

MIDDELBURG

2003

Hoofdstuk I.

DE VLUCHTELING

't Was de zestiende november van het jaar 1564. De avond was gekomen en de ondergaande zon verlichtte nog slechts even de toppen der bomen, die een kleine woning omringden, welke dichtbij de molen stond, die de abt van Baudeloo toebehoorde.

Een koele wind blies door de takken, die zich onder zacht gefluister bogen, als wilden zij het geluid van naderende voetstappen overstemmen. Na enkele ogenblikken trad een man van middelbare leeftijd uit de struiken te voorschijn, die bijna zonder geluid verder liep.

Nu en dan stond hij stil en keek behoedzaam rond, als vreesde hij, dat iemand hem hier bespeurde. Alles was evenwel rustig en geen enkel verdacht geluid liet zich horen. Voorzichtig ging de man nu voorwaarts en op de deur toetredende, stak hij de sleutel in het slot, draaide het om en stapte vervolgens naar binnen, waarna hij de deur weer zorgvuldig sloot.

Een zucht van verlichting ontsnapte nu aan zijn borst.

„Ik moet zorgen, dat ik licht krijg”, fluisterde hij. „Als alles nog in de toestand is, waarin ik het huis heb verlaten, moet er aan de linkerwand een lamp hangen”.

Al zoekende ging hij de muur langs en toen hij het gewenste voorwerp gevonden had, nam hij de lamp van den spijker af en zette ze op de tafel. Hij wilde juist de lamp aansteken, toen hem plotseling iets scheen in te vallen. Snel liep hij naar het raam en deed er een luik voor, waardoor het voor voorbijgangers onmogelijk werd te zien, wat er binnen voorviel. Toen hij hiermee gereed was, ontstak hij het licht en weldra wierp de lamp haar flikkerend schijnsel door het vertrek.

„Ik kan niet te voorzichtig zijn”, zei hij zachtjes, terwijl hij op een stoel ging zitten. „De schout van Hulster-Ambacht, Heer Gijselbracht Rabat, is een gezworen vijand van de ware religie en zou graag iedereen op de brandstapel brengen, die ook maar enigszins van de leer der „alleenzaligmakende” kerk afwijken. Zodra één van zijn handlangers of van Titelman, de beruchte kettermeester van Vlaanderen, die met woede de discipelen des Heeren vervolgt, komt te weten dat ik het gewaagd heb om weer in Heinsdijk terug te keren, ben ik gewis niet langer mijn leven zeker. Men zal mij voor het gerecht slepen en mij de vreselijkste martelingen doen lijden, om mij tot verloochening van de naam van mijn God te brengen”.

Deze gedachte stemde hem weemoedig en hij liet het hoofd enige tijd peinzend op de borst zinken; maar spoedig verhief hij het weer en zijn oog straalde van inwendige vrede.

„Het rijk Gods”, zei hij, „is niet van deze wereld en de weg van de Christen gaat door lijden tot heerlijkheid. Christus heeft het ons zelf voorzegd, dat allen, die godzalig willen leven, vervolgd zullen worden”.

„Wanneer de leer der vrije genade de mensen wordt verkondigd en de Heere zielen redt van het eeuwige verderf, dan staat satan op en grijpt naar de wapenen om zo mogelijk het werk Gods te vernietigen. Maar toch, deze droevige dagen hebben ook hun lichtzijde. Nooit bestond er zulk een dorst naar het water des levens; vele bekommerden vragen met belangstelling naar de weg des behouds en worden overtuigd van hun hopeloze toestand, die noch door sacramenten, noch door goede werken kan veranderd worden, omdat het bloed van Jezus Christus alleen reinigt van alle zonde."

De man zweeg enige ogenblikken. Toen wandelde hij peinzend het vertrek op en neer en bleef eindelijk dicht bij de haard staan. Vervolgens drukte hij op een veer en opende een kastje, waaruit hij enige opgerolde papieren te voorschijn haalde.

Aandachtig bestudeerde hij deze bladen en las toen op zachte toon deze woorden

„Ende Ick segge u, mijne vrienden: En vreest u niet voor degene, die het lichaam dooden, ende daerna niet meer en kunnen doen. Maar ick sal u toonen, wien gij vreezen sult: vreest dien, die, nadat Hij gedoot heeft, (oock) macht heeft in de helle te werpen; ja, ick segge u, vreest dien. En worden niet vijf muschkens verkocht om twee penningskens? En niet een van die is voor God vergeten. Ja oock de haren uwes hoofds zijn allen getelt. En vreest dan niet: gij gaat vele muschkens te boven. Ende ick segge u: Een iegelyck, die Mij belijden sal voor de menschen, dien zal oock de Sone des menschen belijden voor de Engelen Godts. Maar wie Mij verloochen sa.l voor de menschen, die zal verloochent worden voor de Engelen Godts".

„Dat zijn heerlijke woorden", sprak hij, „die wel in staat zijn ons in deze troebele tijden te troosten. Niets op aarde is te vergelijken met dat kostelijk woord des Heeren, dat in deze dagen van druk en benauwdheid, onze sidderende harten kan opbeuren en verkwikken.

„Hoe ernstig en krachtig klinkt die vermaning om niet te vrezen voor de mensen, ook in deze tijd, waarin de priesters, wier lippen en handen zegenen moesten in plaats van te vloeken, allen vervolgen, die vrijheid van geweten verlangen om hun God te dienen overeenkomstig de leer en roeping des Evangelies.

„De Heere weet, hoe licht geneigd wij zijn, uit vrees voor het lijden dat alle getrouwe belijders wacht, het aardse leven kostelijker te achten dan de ziel, waarom Hij ons toeroept Hém te vrezen, Die macht heeft in de hel te werpen. Zonder Zijn wil zal er geen haar van ons hoofd vallen, want de Heere is met ons al de dagen, tot de voleindiging der wereld. Hij zal over ons beschikken wat nodig en goed voor ons is, en met de beproeving tevens de uitkomst schenken. Al probeert de koning met schending het licht van het Evangelie te blussen, de Almachtige, door Wiens genade de zon des heils ook over deze gewesten haar stralen werpt, zal hem beteugelen en eens doen ondervinden, dat hij machteloos is, als God werkt.

Dat wij Hem dan belijden, getrouw en onbezweken tot het einde toe, zo zullen wij ondervinden, dat Hij niet beschaamd laat uitkomen allen, die op Hem vertrouwen".

De man vouwde nu eerbiedig de handen en wentelde in een hartelijk gebed zijn weg op Hem, Die alleen machtig is te beschermen en te bewaren voor alle kwaad.

„Heere”, bad hij, „Gij zijt het, Die steeds het geroep van Uw kinderen hebt gehoord. En nog zijt Gij Dezelfde, bij Wie verlossing is voor al het volk, dat op Uw naam vertrouwt. Gij zijt de God, Die helpen kunt, want dat hebt Gij betoond, Die helpen wilt en helpen zult, want daarvoor zijn Uw beloften ons ten onderpand.

Gij zijt het, Die mij steeds hebt geleid, Die mijn Gids waart op zo menig bedrieglijk pad. Door niets, Heere, kon mijn ziel bevredigd worden dan alleen door U en Uw gerechtigheid.

Duizendmaal heb ik door ontrouw Uw genade verbeurd en verzondigd, maar Gij zijt immer de Getrouwe. O, schenk mij de vergeving van al mijn zonden. Vernieuw en regeer mij door Uw Geest en Uw Woord, opdat ik steeds mag wandelen op de paden der gerechtigheid.

Wees niet doof voor de stem mijner smeking. Maar nee, dat zijt Gij niet, want al gaat mijn weg ook door de wateren der beproeving, Gij zijt toch met mij. O, Heere! Gij zijt het, Die onze lotgevallen bestuurt en die alles in Uw macht hebt. Ontsluit ook de harten van mijn vijanden voor Uw machtig en heilig Woord, maak hen ontvankelijk voor het werk van de Heilige Geest, want niet ik, maar Gij alleen zijt machtig ook die harten te verbreken. Verwek meer en meer mannen, die ons de zuivere leer van Gods Woord verklaren, opdat de mensen met de Heiland bekend worden en leren, dat niemand door eigen verdienste of deugden zalig wordt, maar dat de weg hemelwaarts alleen door een oprecht geloof in den Zoon van God kan betreden worden.

Wees mij ten goede nabij en ook mijn dierbaren, die ik heb moeten achterlaten. Wie weet, welke gevaren hen dreigen. Indien het Uw wil is, breng mij dan weer behouden terug.

O Heere, verhoor de bede van Uw knecht en doe met mij naar Uw welbehagen. Amen”.

Eén ogenblik was het plechtig stil, toen liet zich enig geritsel in de nabijheid horen. Snel verborg de man de papieren in een zak van zijn wambuis en luisterde nu opmerkzaam toe. Duidelijk liet zich het gekraak van voetstappen horen, het geluid naderde en een minuut later werd er driemaal zacht op de deur geklopt.

De molenaar behield zijn kalmte.

Was het wellicht een handlanger van de vijand, die zich toegang wilde verschaffen? Het wemelde ook in deze streken van spionnen, die, om stank voor dank van de Inquisitie te verdienen, op het leven van de naaste loerden als de havik op de schuchtere woudduif. Maar nee, het heilig gezag zou zich gewis op een meer geweldmakende wijze aanmelden.

Wat zou hij doen?

Na enkele ogenblikken van ernstige overweging trad hij naar voren en op een toon, die alleen tot het scherp luisterend oor kon doordringen, vroeg hij:

„Wie zijt gij en wat is uw boodschap?”

„Doe open”, werd er geantwoord. „De vijanden vervolgen mij en zoeken mij te doden”.

„Vanwaar komt gij?”

„Van Antwerpen”, klonk het terug. „Om 's Heeren wil ontsluit de deur, eer men mij op het spoor komt”.

De molenaar voldeed aan het verzoek en in weerwil van de donkerheid, die in het voorportaal heerste, kon hij nu duidelijk de gestalte waarnemen van een man, die snel naar binnen drong.

„Zijt gij alleen?”

De vreemdeling knikte toestemmend.

„Wie waren uw vervolgers?”

„De handlangers van het geestelijk gerecht”, antwoordde de onbekende op gedempte toon, „vijanden van de ware religie, die de nieuwe leer trachten uit te roeien. Ik werd door een van mijn burens bij het gezag aangeklaagd en zocht mij voor het zwaard der Inquisiteurs in veiligheid te stellen. Men kwam mij echter op het spoor. Een der soldaten zat mij op de hielen, doch, door de duisternis misleid, wist hij ten slotte niet, waar ik gebleven was. Een schot uit zijn vuurroer verwondde mij aan de voet en zo spoedig mogelijk zocht ik nu uw woning te bereiken, daar ik wist, dat ik bij u een vriendelijke opname en veilige schuilplaats zou vinden”.

„Kent gij mij dan?” vroeg de aangesprokene.

„Uw naam is immers Jan de Grave? De vrienden uit Antwerpen hebben mij van u gesproken en het is wel een wonderlijke bestiering Gods, dat ik bij u een veilig toevluchtsoord mag vinden”.

De molenaar knikte goedkeurend en op een toon, waaruit alle wantrouwen geweken was, zei hij: „Kom binnen, mijn vriend, en zet u neer. Neem de plaats voor lief, die een man, evenals gij, door de hand der vijanden vervolgd, u kan aanbieden”.

De beide mannen traden het vertrek binnen.

Bij het licht van de lamp was het de Grave mogelijk geworden de gestalte van de vreemdeling duidelijk te onderscheiden. Het uiterlijk van de vluchteling was alles behalve gunstig te noemen. Op diens mager en scherpgetekend gezicht kon men een uitdrukking van list waarnemen, terwijl zijn donkere ogen telkens heen en weer gingen, als wilden zij alle schuilhoeken doorzoeken. Het zwarte haar hing ordeloos

om het hoofd en kwam in brede lokken van onder zijn breedgerande hoed te voorschijn.

„Hoe is uw naam?" vroeg de Grave, die een medelijdenden blik op zijn nieuwe vriend wierp.

„Egbert Hendriksz.," antwoordde deze, terwijl hij nadenkend voor zich uitstaarde. „Reeds geruime tijd was ik in Antwerpen woonachtig, daar mijn vader een bloeiende handelszaak dreef. Door het overtreden van het afschuwelijk plakkaat, dat de ketterij met wortel en tak moest uitroeien, verbeurde hij zijn leven en werd op koninklijk bevel onthoofd. Blijmoedig is hij gestorven en nu draagt hij de martelaarskroon in de hemel".

Hij bedekte zijn gezicht met de handen en zweeg een poos.

„Troost u, mijn broeder", hernam de Grave. „De rust, die er overblijft voor het volk van God, zal heerlijk zijn. In de hemel rusten de vermoeiden van de strijd; daar is het lijden van de tegenwoordige tijd vergeten en het zalig verlangen van de ziel vervuld. Hem, Wiens smaadheid zij gedragen hebben, zullen zij daar aanschouwen in heerlijkheid, want zij zullen Hem zien, gelijk Hij is".

De Grave, bewogen door de smart, die de onbekende moest lijden, sprak snel: „Vergeef mij, dat ik niet eerder aan uw verwonding heb gedacht. Sta mij toe er een nieuw verband om te leggen".

Hendriksz maakte een afwijzend gebaar.

„Heb dank voor uw zorg", zei hij zacht. „Ik heb mijn voet straks zorgvuldig verbonden en de wond mocht weer opnieuw veel bloedverlies veroorzaken, indien zo spoedig het verband weer afgenomen werd".

Hebt gij Christoffel Smit, de trouwe getuige des Heeren, ook gekend?" vroeg de Grave.

„De naam van die waardige broeder vergeet ik nooit", sprak de vreemdeling. „Hij was een man, die door woord en wandel de dwalende terecht bracht en iedereen steeds wees op Hem, Die Zich over het verlorene wil ontfermen. Een maand geleden, toen de martelaar de brandstapel moest beklimmen, stond ik in zijn nabijheid en heb met de menigte het lied gezongen, dat uit aller borst opwelde:

*Uyt de diepten, o Heere,
Mijner benauwtheijt groot,
Roep ik tot U gaer seere,
In mijn angst en noot.
Heer', wilt mijn stem verhooren,
Want het nu tijd sijn sal:
Laat komen tot uw ooren.
Mijn klachtig bidden al.*

In het oog van de Grave blonk een traan.

„Wij beleven donkere dagen", vervolgde hij weemoedig. „De vijand is in zijn blindheid met de grootste haat tegen ons vervuld en gaat voort met de onderdrukking

van de ware religie. Eén troost blijft ons evenwel, onze vijanden kunnen ons wel vervolgen, ja zelfs onze lichamen verbranden; maar het leven, dat uit God is, kan niemand ons ontnemen. Daarom kunnen wij te midden van de vervolging gerust zijn, want ons leven is in de hand onzes Gods".

„Ik had gehoopt", hernam Hendriksz weer, „dat de zending van onze Stadhouders, Graaf Lamoraal van Egmond, die de Koning in kennis heeft gesteld met de hachelijke toestand van de provincies een betere uitwerking zou gehad hebben. Filips heeft hem gevierd en geveid, maar de uitslag was, dat hij zich bitter moest beklagen.

De Koning heeft laten verklaren, dat hij liever honderd duizend levens zou willen verliezen, dan de geringste verandering in godsdienstzaken toe te staan. Men moest echter de openbare terechtstellingen in geheime veranderen, opdat het aantal martelaren voor de ogen der menigte nog niet vermeerderd werd".

„De Graaf is de speelbal geweest van Spaanse sluwheid", sprak de Grave. „De plakaten blijven gehandhaafd en zijn in elke stad en in elk dorp afgekondigd. Niemand is daarom zijn leven zeker, want allen worden door de arm der Inquisitie bedreigd. De vreemde kooplieden verlaten onze handelssteden en, zoals u bekend is, schijnt in Antwerpen alle leven uitgestorven. Wij moeten onze hoop niet op mensen bouwen, maar alles verwachten van de Heere, Die wonderen doet. Hij alleen is machtig onze zorgen en angsten weg te nemen en ook het hart van de koning is in Zijn hand; Hij kan het neigen tot al wat Hij wil".

Hendriksz zweeg.

Na een ogenblik gewacht te hebben, vervolgde de Grave:

„Maar zeg mij nu eens, mijn vriend, wat zijn uw voornemens? In elk geval blijft gij deze nacht hier, terwijl het u dan geraden is, hoe eerder hoe beter van hier te gaan. Daar ik bij mijn vlucht al mijn goederen moest achterlaten, ben ik naar deze streek gereisd, om te zien, of ik nog enkele zaken, tot onderhoud van mijn huisgezin, kon verkrijgen. Ik moet evenwel zorgen buiten het bereik van de verspieters te blijven, daar ik anders spoedig mijn vonnis zou ontvangen".

„Uw voorstel neem ik graag aan", antwoordde Egbert Hendriksz. „zodra ik enige uren uitgerust heb, vertrek ik echter, daar ik van de duisternis gebruik wens te maken om aan de waakzaamheid van het heilig gezag te ontgaan".

De molenaar opende zijn wambuis en haalde er de ons bekende bladen uit. Met een bewogen gemoed las hij bij het walmend schijnsel van de kleine lamp het achtste hoofdstuk van de brief aan de Romeinen, dat eindigt met deze heerlijke woorden: „*Want ick ben versekert, dat noch doot, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenigh ander schepsel ons sal kunnen scheyden van de liefde Gods, welke is in Christo Jesu, onsen Heere*".

„Laat ons thans bidden", vervolgde hij, en op de knieën vallende, smeekte hij in ootmoed des Heeren bewaring over hen beiden af en bad, zoals zij alleen het kunnen, die door de werking van de Heilige Geest uitgedreven worden om al hun zaken gelovig in des Heeren handen te leggen.

Een kwartier later lag de molenaar in een diepe slaap verzonken. Zijn makker zocht evenwel tevergeefs de rust.

Hoofdstuk II.

DE VERRADER

De morgen van de 17e november was aangebroken. In de woning van Jan de Grave was alles rustig en stil. De molenaar sliep de slaap des rechtvaardigen en was onbewust van hetgeen er om hem heen voorviel. Waren zijn ogen geopend geweest, dan had hij wellicht opgemerkt, hoe de vreemdeling zijn slaappleaats had verlaten en zachtjes naar het geheime kastje bij de haard sloop, waarna hij voorzichtig enkele bladen wegnam en die in een van zijn zakken verborg.

„Ziezo", fluisterde hij, „mijn werk is met een goede uitslag bekroond. De molenaar geloofde, dat hij een geloofsgenoot opnam; hoe zal hij echter schrikken, als hij verneemt, dat hij een spion heeft geherbergd. 't Is nu de tijd, dat Egbert Hendriksz aan zijn lastgevers kan tonen dat hij, ter wille van de Moederkerk, zich door niets laat afschrikken. De Heilige Petrus, wiens waardige volgeling ik mij wil betonen, zal mij eens een groot loon schenken, wanneer ik voortga met onze vijanden ten dode toe te vervolgen. Pastoor Bartholomeusz. is een ware zoon onzer heilige kerk. Hij ijvert dag en nacht voor haar en tracht alle oproermakers en rebellen te verdelen. En die de kerk beledigt en bespot, is ook mijn vijand. Zo het in mijn macht was, zou ik ze allen aan het heilig gezag overleveren, daar ik op deze wijze mijn geloof kan tonen door mijn werken.

Indien deze ketterse molenaar door mijn bemiddeling het geestelijk gerecht in handen valt, zal ik uit dankbaarheid een gewijde kaars op het altaar plaatsen, ter ere van mijn patroon. De ketter meent, dat hij voorlopig veilig is, maar hij zal wel spoedig tot andere gedachten komen, als de schout met zijn rakkers hem gevangen neemt. Ik zal mijn maatregelen nemen en het zou mij zeer verwonderen, wanneer hij niet over enkele uren met de kerker kennis maakte. De bladen, die ik nu in mijn bezit heb en die ik, ongelukkig genoeg, niet kan lezen, zullen gewis een gedeelte uitmaken van een kettters boek, waaruit zij elkander met hun verfoeilijke denkbeelden bekend maken. Ik zal ze de Schout tonen; wie weet, wat hij er in ontdekt".

Een helse vreugde kwam op het gezicht van de man en vergenoegd wreef hij zich de handen, als had hij zijn prooi reeds in zijn macht. Hij zweeg een ogenblik en stond peinzend stil.

„Ik moet op mijn hoede zijn", vervolgde hij fluisterend; „de slaper mocht eens ontwaken en tot de ontdekking komen, wie ik ben".

Hij wierp een vurige blik naar de plaats, waar de Grave nog altijd rustig doorsluimerde en mompelde toen : “De Inquisitie zal u de mond snoeren, en met u alle afvalligen, die de heilige vaders durven weerstaan. De kerk en de geestelijkheid laten zich niet langer bespotten en zullen het land van alle opstandelingen zuiveren".

De spion hield de adem in en liep met de grootste voorzichtigheid door het vertrek. Nu en dan sloeg hij een kruis, opdat de ketterse lucht hem geen hinder zou doen en hij beveiligd zou wezen voor alle kwaad.

Bij het licht, dat zijn schijnsel door de halfgeopende deur wierp, kon hij gemakkelijk de weg vinden en bereikte hij ongezien de keuken.

Snel schoof hij de zware grendel van de deur en trad naar buiten, alle heiligen dankende, dat zijn boos opzet zo goed was gelukt.

Enkele uren waren voorbijgegaan. De Schout van Hulster-Ambacht, Heer Gijselbrecht Rabat, zat op zijn kamer en hield zich bezig met het lezen van een beschreven stuk, dat hij zo pas had ontvangen. 't Was een brief van de burgemeester Hubrecht Dulle, die het bericht inhield, dat enkele aanhangers der „nije leere" zich in de nabijheid ophielden.

De Schout, die met onmenselijke wreedheid tegen de kettters en rebellen, zoals hij de aanhangers der hervorming noemde, woedde, kon niet nalaten goedkeurend te knikken.

„Wij zullen dat gespuis wel machtig worden", sprak hij halfluid. „De bescherming der heiligen en de goedkeuring van onze Heer, de Koning van Spanje, zullen ons deel worden, wanneer wij met ijver onze plicht waarnemen. Geen genade voor hen, die van de voorschriften der kerk afwijken en haar schijnbare gebreken aan de kaak stellen".

De Schout wilde er nog iets bijvoegen, toen zich in den gang voetstappen deden horen. Hij opende de deur voor..... Egbert Hendriksz, die onderdanig groetende, de spreekkamer binnentrad.

Het gezicht van Heer Gijselbrecht Rabat helderde enigszins op toen hij de man zag, wiens blik anders weinig vertrouwen kon inboezemen.

„Van waar komt gij?" vroeg de Schout.

„Van Heinsdijk, antwoordde de spion, die zich het zweet van het gezicht veegde. Ik wilde een belangrijke boodschap brengen".

„Ik dacht het wel", sprak de Schout. „Gij zijt een man, die getrouw zijt in het u aanbevolen werk. En welk bericht komt gij mij brengen?"

„Dat Jan de Grave in zijn woning teruggekeerd is".

De Schout zag de boodschapper scherp aan, als wilde hij aan deze tijding geen geloof hechten.

„Zijt gij daar zeker van?" vroeg hij snel.

„Ik heb hem zelf gesproken", antwoordde Hendriksz.

“Gij?”

„Ja, Heer Schout", juichte de man, wiens enig streven het was onschuldige slachtoffers aan de Inquisitie over te leveren. En nu vertelde hij, op welke wijze hij zich de toegang tot de woning van de vluchteling had verschaft.

„Voortreffelijk", mompelde Rabat. „Dat is wel een goede tijding. De eerwaarde Heer Pastoor zal u wel de nodige absolutie schenken voor elke leugen, die gij hebt moeten zeggen. Ziehier, tien carolusguldens. Die geef ik u als een bewijs van mijn erkentelijkheid".

De speurhond streek haastig het geld op en lachte vergenoegd.

„Gij kunt gaan", vervolgde de Schout, „of hebt gij nog iets mee te delen?"

„Neen, Heer", antwoordde de gediensstige handlanger, „maar hier zijn nog enkele papieren, die ik in de woning van de ketter heb gevonden".

Bij deze woorden haalde hij de Bijbelbladen te voorschijn en overhandigde ze de Schout.

„Zeker ketterse papieren", sprak de Schout op minachtende toon.

Hij streek de bladeren op de tafel glad en nu viel zijn oog op deze woorden:

„Ende als het den vijfsten segel geopent hadde, sach ic onder den altaer de sielen der verslagenen om des woorts Gods wille, ende om het getuygenisse, dat zij hadden. Ende sij riepen met luyder stemme, seggende: Hoe lange, o Heilige ende waerachtige Heere, oordeelt noch en wreeckt Ghij onze bloet niet van de inwoonders der aerde?"

Een donkere blos overtoog het gelaat van de Schout toen hij deze woorden las, want zijn hart klaagde hem aan dat hij een vervolger was van hen, die de Heere vreesden en nu riep het bloed van die rechtvaardigen wraak over zijn schuldig hoofd.

Zijn bloed jaagde snel, maar zich herstellende sprak hij met een hevige verwensing : „'t Is een gedeelte van het afschuwelijke boek, waaruit de kettters hun goddeloze denkbeelden putten. Ik heb nu het duidelijk bewijs van zijn schuld in handen en als een goed zoon der Heilige Kerk deins ik voor niets terug".

Hij wierp de laaghartige spion een gemeenzame knik toe en met een diepe buiging verliet deze daarop het vertrek, om elders zijn nasporingen voort te zetten.

Een kwartier later reed de Schout te paard met enige van zijn dienaren naar den Lancksweerde-molen, waar Jan de Grave zijn verblijf hield. Deze was juist in de molen. Het argus oog van de vijand had hem gezien.

„Zijt gij de molenaar?" vroeg Rabat.

„Ja, Heer," klonk het terug.

„Uw naam is dus Jan de Grave?"

De aangesprokene knikte toestemmend.

„Kom dan snel naar beneden", zei de Schout.

Er verliepen enkele ogenblikken, eer de deur werd geopend. De vluchteling trad naar voren, en met een sprong hadden de dienaren hem gegrepen en voor den Schout geplaatst.

„In naam van het heilig gezag", grijnsde deze, „neem ik u gevangen".

Jan de Grave had de Schout herkend. Hij sidderde een ogenblik, maar toen sprak hij zachtmoedig: „Ik ben bereid u te volgen", en daarop vervolgde hij in stil gebed: „Uw wil, o Heere, geschiede".

De getrouwe getuige werd onder het geleide van de Schout naar Hulst gevoerd en daar in de kerker geworpen.

Hoofdstuk III

ZWAAR BEPROEFD

Bijna twee maanden waren sinds de gevangenneming van de molenaar voorbijgegaan. Nog altijd zuchtte de dienstknecht des Heeren in de sombere kerker, met lijdzaamheid de dag verwachtende, waarop het doodvonnis aan hem voltrokken zou worden.

Veel was er in zijn hart omgegaan gedurende deze dagen van beproeving. Wat zou er van zijn vrouw en kinderen geworden zijn? Indien zij nog veilig te Antwerpen waren, hoe zouden zij dan verlangend naar hem uitzien

„Arme vrouw, arme kinderen!" zuchtte hij, zo vaak als hun beeld zich aan zijn geest vertoonde, of als hij aan de avond van iedere dag moest afvragen, of dit niet de laatste nacht zou zijn, die hij op aarde doorbracht.

De Heere deed hem evenwel in ruime mate de vertroosting van de Heilige Geest ondervinden, zodat zijn geloofsvertrouwen steeds toenam.

Veel had de gevangene reeds moeten lijden, want de vijanden namen terstond alle wrede middelen te baat, om hem afvallig te maken en verzwaarden zijn gevangenschap op alle mogelijke wijzen. Wat zelfs de grootste boosdoener nog werd verleend, werd hem ontnomen, zodat hij nauwelijks zoveel voedsel ontving, dat hij het vege leven daarmee kon rekken. Soms leed hij zulk een gebrek, dat hij dacht van honger te zullen omkomen, terwijl hij telkens gekweld werd door een bijna ondragelijke dorst. En toch, deze onmenselijke wreedheid was nog niet erg genoeg in het oog van de goddeloze gevangenbewaarder. Hij gebruikte nog strengere maatregelen om de arme man te benauwen.

De winter was koud en scherp en in de gevangenis heerste een hevige kou. Volgens de bestaande gewoonte mochten de gevangenen daarom bij het vuur plaats nemen om hun verkleumde ledematen te verwarmen.

De Grave werd evenwel veroordeeld om in zijn donker hol te blijven, waar bijna nooit een verkwikkende zonnestraal binnen drong. De snerpande kou deed zijn leden verstijven, zodat hij nauwelijks op zijn voeten kon staan. Het was dus met recht om zich te verwonderen, dat hij niet van ellende omkwam.

Onder al deze beproevingen riep de Grave de Heere ootmoedig om Zijn bijstand aan. Zijn dagelijkse bede was, dat hij de genade mocht ontvangen om staande te blijven en te volharden tot het einde toe.

En de Heere bleef hem nabij.

Eenvoudig en blijmoedig beleed hij zijn geloof en tevergeefs waren alle pogingen om hem zijn Heere en Heiland te doen verloochenen. Beloften noch bedreigingen werden gespaard, maar de vijand kon met zijn verderfelijke leer de Goddelijke waarheid niet wederleggen.

Bij alle beschuldigingen, die zijn rechters tegen hem inbrachten, eiste hij van hen, dat zij hem uit de Heilige Schrift alléén zouden aantonen dat hij dwaalde. Maar dat wilden en konden zij niet. Zo ondervond hij dat er bij de Heere troost en sterkte te verkrijgen is voor ieder, wiens begeerte zich naar Hem uitstrekt.

Het bleek in deze gevangene weer duidelijk, dat door kruis en lijden de macht der waarheid niet kan worden verbroken, ja, dat zij juist door deze middelen heerlijk haar Goddelijke kracht komt openbaren.

Dit was ook de overdenking, waaraan de Grave zich op dit ogenblik in zijn kerker overgaf.

„Gij, o Heere", fluisterde hij, „zijt de goede Herder, die mij hebt opgezocht, toen ik ver van U was afgezworven, die mij hebt getrokken met koorden van eeuwige liefde uit de duisternis tot Uw wonderbaar licht, en overgezet in het Koninkrijk van de Zoon Uwer liefde. Van U heb ik hulp, troost en bijstand begeerd en Gij hebt ze mij niet onthouden. Ik heb tot U geroepen in mijn benauwdheid en Gij hebt mij verhoord. Tot U hef ik mijn handen op, daar Gij alleen kracht kunt schenken hem, dien sterkte ontbreekt. Hoe goed, Heere, is deze verdrukking voor mij, daar ze mij telkens tot U de toevlucht doet nemen. En hoe nuttig is het kruis voor de kerk van God, want juist daardoor groeit en bloeit zij. Richt Gij dan op, Heere, alle trage handen en slappe knieën, opdat Uw volk "

Het geluid, dat de cipier maakte door het openen van de zware deur der cel, deed hem zwijgen. Twee mannen, in geestelijk gewaad gehuld, traden binnen. Het waren Marten Bartholomeusz en Kornelis van Keulen, pastoors van Hulster-Ambacht, die hem wegens zijn geloof kwamen ondervragen.

De Grave begreep, dat het beslissende uur gekomen was.

„Geef rekenschap van uw goddeloze gevoelens", sprak pastoor Bartholomeusz., wiens gezicht geen spoor van deernis en medegevoel vertoonde. „Wat is uw geloof?"

De molenaar behield zijn kalmte en antwoordde zachtmoedig: „Hoewel ik slechts in eenvoudige woorden rekenschap van mijn gevoelens kan geven, schaam ik mij de goede belijdenis niet. Ik geloof met mijn gehele hart de tien geboden van God, waarin Hij ons Zijn volmaakte wil duidelijk leert. Hiernaar begeer ik al de dagen mijns levens te wandelen. Zonder enige twijfel neem ik verder aan de twaalf artikelen van het Christelijk geloof, omdat daarin alles vervat is, wat ons nodig is ter zaligheid. En eindelijk geloof ik het gehele Oude en Nieuwe Testament, waaruit wij de weg der zaligheid recht kunnen leren kennen. Dit alles en al, wat daarmee overeenkomt, geloof ik van ganser harte, maar ook niets anders dan dat”.

„Verwerpt gij dan de leringen van de Heilige Kerk?” vroeg van Keulen streng.

„Uw menselijke leringen”, vervolgde de Grave, „die gij ons in strijd met de Heilige Schrift zoekt wijs te maken, neem ik niet aan, daar gij ze niet met het Woord van God kunt bevestigen”.

„Gij moet geloven”, begon de eerste weer op hoge toon, „alles wat de kerk, die niet dwalen kan, leert en gebiedt”.

„Ik geloof niets”, sprak de gevangene, „dat in strijd is met wat de mond des Heeren gesproken heeft. Want er staat geschreven dat hij vervloekt is, die tot de wet des Heeren iets toe- of afdoet, zodat daaruit verstaan kan worden, dat Gods wet volmaakt is zonder uw menselijke leringen”.

„Gij hebt een verkeerd en vals geloof”, schreeuwde de ander. „Loochent gij ook, dat Christus met vlees en bloed in de mis tegenwoordig is?”

„Ja zeker”, antwoordde de Grave onbevreesd, „want ik geloof, dat Christus opgevaren is ten hemel. Met een leer, die niet vervat is in de Heilige Schrift, heb ik niets te maken, want Paulus leert dit duidelijk: *Al kwam er, zegt deze, een engel uit den hemel, die een ander Evangelie verkondigde, dan ik u verkondigd heb, die zij vervloekt*”.

„Dus gij minacht het heilig misoffer?” vroeg Van Keulen opnieuw, terwijl hij zijn glurende ogen op het gelaat van de gevangene hield gevestigd.

„Ongetwijfeld, want het is een verloochening van Hem, Die met één offerande in eeuwigheid volmaakt heeft degenen, die geheiligd worden. *De Allerhoogste woont niet in tempelen, met handen gemaakt . . .*”

„Gij liegt, dat staat er niet geschreven”, viel Bartholomeusz hem woedend in de rede.

„Laat dan een Bijbel halen”, verzocht de man, die in de laatste dagen zijn verblijf met Jan de Grave deelde.

Aan zijn verlangen werd voldaan en op aanwijzing van de molenaar was de plaats spoedig gevonden.

De priesters waren rood van ergernis over de nederlaag, die zij geleden hadden.

„Het moet anders verstaan worden”, schreeuwden zij. „Zoek uw ziel te redden door vrede te maken met de beledigde Kerk”.

„Nee", antwoordde de Grave, „want bij de Heere is mijn hulp. Christus is mijn Middelaar. Bij mij is niets dan zonde en schuld, maar Hij is mijn Heiland, Die mijn zonden op Zich nam en er voor betaalde. Hij heeft in mijn plaats gerechtigheid geoefend en daardoor mij met God verzoend. Hem heb ik nodig, want niets anders kan ons bevredigen met God. Geen priester kan onze zonden uitdelgen en indien wij ons van Hem afwenden, zullen wij eens in den jongste dag zonder Borg staan, met onze eigen zonden en zware schuld".

„Meent gij, dat dit oordeel ook mij zal treffen?" riep een der geestelijken woedend uit.

„Ik wil u, die zich een priester der Heilige Kerk noemt, geen enkel verwijt doen; maar hoor, wat iemand, dien gij als een afvallige, als een ketter beschouwt, u zegt, namelijk dit: de Mond, die nooit liegen kon, heeft verzekerd, dat *de Zoon des mensen komen zal in de heerlijkheid Zijns Vaders met Zijn heilige engelen en alsdan zal Hij een iegelijk vergelden naar zijn doen*. Hoe zult gij dan de hoogste Rechter kunnen bevredigen; waar u bergen voor Hem? Hoe zult gij dan het rechtvaardig oordeel ontgaan? Dan zullen de boeken worden geopend, waarin ook uwe verborgen zonden geboekt zijn en gij zult geoordeeld worden naar uw werken. Dan zult gij gewis niet kunnen betalen en zal het u blijken, dat de ziel zonder Christus verloren is. Alleen in Hem is het leven te vinden. De ontferming Gods heeft deze weg geopend voor zondaren, die niets dan vijandschap voeden tegen Hem. Daarom hebben wij Hem nodig en Zijn gerechtigheid, opdat onze zonden voor Gods oog worden bedekt"

Pastoor Van Keulen stootte een vreselijke verwensing uit. Zijn metgezel wist echter zijn toorn te bedwingen en vervolgde: „Indien gij uw dwalingen afzweert, zullen wij u in de gelegenheid stellen om naar uw vrouw en kinderen terug te keren. Herroep daarom alles, wat gij heden hebt gesproken en wij zullen u genadig zijn".

De gevangene schudde weemoedig het hoofd.

„Nee", sprak hij, „want die vader of moeder, of welke dierbare bloedverwanten ook, zal verkiezen boven de Heere Jezus, moet uit Diens mond vernemen: Gij zijt Mijns niet waardig. Alles, wat gij mij aanbiedt, is slechts voor een tijd en spoedig komt het uur waarin het ons ontvalt. Rijkdom, eer en vrienden blijven achter, als het uur van de dood aanbreekt en daarom laat ik mij door het kruis niet van mijn Heere afhouden. Alleen in Hem is het leven van mijn ziel en door Hem alleen zal ik eens beërven, wat onverderfelijk is".

„De pijnbank en de brandstapel zullen u wel anders doen spreken", klonk het nu op dreigende toon.

„Niets kan mij verschrikken", hernam de molenaar blijmoedig, „als de Heere mij nabij blijft. Graag zal ik mijn leven afleggen voor de zaak van Christus".

„Vaar ten verderve, gij kind des duivels!" riep Bartholomeusz en ziedend van toorn verliet hij met zijn makker de vunzige cel.

„De Heere zal het maken", sprak de Grave getroost. „Met lichaam en ziel beveel ik mij in Zijn handen".

En met zijn medegevangene verenigde hij zich in een innig dankgebed tot God, voor Zijn genadige bewaring, en voor de kracht, hem geschonken, om alle verzoeken tot het ontkomen aan de straf, welke hem ongetwijfeld wachtte, te ontvliden.

Hoofdstuk IV.

GETROUW TOT IN DE DOOD

Weer waren enkele weken voorbijgegaan. Jan de Grave zuchtte nog altijd in de kerker en zag met een heilig verlangen uit naar de verlossing zijns lichaams, naar de aanneming in het openbaar tot een kind van God. Nogmaals zou hij voor zijn rechters moeten verschijnen om rekenschap van zijn geloof te geven.

De Inquisiteur van Vlaanderen, Petrus Titelman, was op uitnodiging van de priesters te Hulst verschenen, om door zijn tegenwoordigheid de zaak tot een gewenst einde te brengen. Luide klachten waren er reeds gehoord over de onmenselijke wreedheid, de gevangene aangedaan. En niet zonder grond vreesden de rechters, dat de woede van het volk tot een uitbarsting zou komen, wanneer men voortging hem te kwellen.

Tegen den namiddag op 22 januari werd de Grave naar de herberg „de Zwaan" geleid, waar de Schout en zijn dienaren, met de burgemeester en de beambten van Hulster-Ambacht, vergaderd waren.

De molenaar voelde zich zwak en hulpeloos, maar zijn vertrouwen bleef gevestigd op Hem, Die zijn sterkte was.

„Neem daar bij het vuur plaats", begon Titelman op spottende toon.

„Gij zult u gewis wel eens willen warmen".

De gevangene ontroerde; aan die stem herkende hij de mens, die er steeds een wreedaardig vermaak in vond zijn slachtoffers te beangstigen en te kwellen. Als Saulus (zo noemden de vervolgdgen hem) was ook hij blazende dreiging en moord tegen de discipelen des Heeren en verspreidde hij overal schrik en ontsteltenis. Er zouden zeker ernstige ogenblikken voor hem aanbreken, want nu bevond hij zich in het hol van den leeuw.

De Grave trad hinkend naar voren en plaatste zich bij het vuur, welks warmte hem bijna flauw deed vallen, gewoon als hij in zijn kerker geworden was aan de hevigste koude.

De Inquisiteur sloeg een onheilspellende blik op de gevangene en zei: „Daar wij hier vergaderd zijn om te horen, wat gij gelooft, zo vraag ik u: hoe denkt gij over de Roomse kerk en de leringen van de Paus?"

„Mijn geloof", was het antwoord, „heb ik zonder enige geveinsdheid bij herhaling beleden. Ik herhaal nog eens, dat ik mij alleen aan het Woord Gods houd en steun op den grond der Apostelen en Profeten en niet op menselijke leringen, die daarin niet vervat zijn, of daartegen strijden. Kunt gij mij dus uit het Woord des Heeren bewijzen, dat, hetgeen ik belijd, daarmee strijdig is, dan wil ik mijn dwalingen herroepen. Kunt

gij dit echter niet doen, waarom houdt gij mij dan gevangen en zoekt gij mij te doden?"

„Geloof gij niet", vroeg Titelman op strenge toon, „dat de Heere God lichamelijk in de hostie tegenwoordig is?"

„Volstrekt niet", hernam de Grave kalm, „dat zou tegen Gods Woord zijn. *De Heere woont niet in tempelen, met handen gemaakt, en hemel noch aarde kan Hem bevatten.* Hoe zoudt gij Hem dan in zulk een enge plaats kunnen besluiten? Dat dit waar is, kunt gij zelf in mijn Testament, dat ik hier heb, lezen".

De beschuldigde haalde bij deze woorden de Bijbel te voorschijn en reikte hem de geloofsrechter toe.

Titelman beet zich op de lippen van ergernis en woedend over zoveel tegenstand, als hij hier moest ondervinden, greep hij het Nieuwe Testament en wierp het met een vloek in de vlammen.

Een der beambten sprong evenwel toe en wist het boek tijdig genoeg nog te grijpen.

De Inquisiteur was hevig verbitterd en zich als een waanzinnige aanstellende, schreeuwde hij:

„Helse ketter, valse profeet! Ik zou u in het aangezicht kunnen slaan".

En de vuist opheffende, wilde hij de gevangene een slag geven, toen de burgemeester dit wist te verhinderen.

„Sla de man niet", smeekte hij, „maar laat hem recht wedervaren!"

Titelman bedwong zich met moeite en na enige ogenblikken van doodse stilte begon hij opnieuw: „Geloof gij niet, dat er een vagevuur is, waar de zielen gezuiverd moeten worden na den dood?"

„Ik zou dit gaarne geloven", sprak de Grave, „als gij het mij bewijzen kunt uit Gods Woord; anders geloof ik, dat *alléén het bloed van de Heere Jezus Christus ons reinigt van alle zonden*".

De kettermeester was zichzelf geen meester meer. „Geloof gij niet", barstte hij uit, „dat de mens door goede werken de hemel kan verdienen en dat de heiligen voor ons bidden?"

„Ik geloof alleen aan Gods Woord en aan geen menselijke leringen, en Gods Woord weerspreekt beide deze stellingen. Wij hebben geen voorbede van heiligen nodig. Voor iedere zondaar, die in oprechtheid tot Hem komt, staat de weg tot Christus open".

Hierop begon Titelman allerlei valse bewijzen aan te voeren, maar de gevangene zweeg en wilde niet op deze lasterlijke gezegden antwoorden. Dit verbitterde de geloofsrechter nog meer, hij knarste op de tanden en op de gevangene toetredende, greep hij hem aan en op het vuur wijzende, dat naast hem brandde, sprak hij grimmig:

„Wordt gij niet bevreesd ? Men zal u in de vlammen werpen en u levend laten verbranden, als gij uwe helse dwalingen niet laat varen".

„Voor dit vuur", antwoordde de Grave zachtmoedig, „ben ik zo bang niet; maar ik vrees veel meer het eeuwige vuur, dat nooit kan worden uitgeblust".

„ Ik geef u met lichaam en ziel aan de duivel over", bulderde de eerste weer, „en stoot u voor eeuwig uit de gemeenschap der kerk!"

„Dat oordeel komt alleen God toe", zei de molenaar, „en daarom bekommer ik mij over uw oordeel niet".

„Mijn vriend", sprak nu Heer Hubrecht Dulle op geveinsde toon, „heb toch medelijden met uzelf. Ik bid u, verzaak toch uw valse leerstellingen en gij zult de genade der kerk ontvangen".

„Bid niet tot mij", ging de Grave voort, „maar bid God, dat Hij u verlichte, opdat gij u niet stoot aan de uiterste Hoeksteen, welke Christus is en uw handen niet slaat en bevekt aan de leden van Christus."

Titelman kon zich niet langer bedwingen.

„Vermaledijde ketter", beet hij hem toe. „Uw woorden ademen enkel verharding. Wij zullen u voor uw euvel daden zwaar doen boeten".

„De Heere weet het", stamelde de aangesprokene, „dat ik alleen verlang te leven volgens de zuivere waarheid van het Evangelie".

„Vooruit met de afvallige", beval Titelman, die zag, dat de molenaar bij zijn belijdenis volhardde.

Ruw grepen de dienaren hem aan en deze bonden hem zo wreed, dat hij, door pijn overmand, uitriep: „Ik zal u niet ontlopen, want al mijn leden zijn door de kou zo verstijfd, dat u mij in uw midden moet nemen, om mij voort te leiden".

De handlangers van het gerecht letten echter niet op zijn klachten en voerden hem weg.

„Laat uw geloof varen", drong de Schout nog eenmaal met tranen in de ogen, „en wij zullen u de vrijheid geven".

De Grave keerde zich om en op een toon, die de Schout deed huiveren, sprak hij: „Ween niet over mij, maar smEEK de Heere, dat Hij uw zonden vergeve".

Onder smaad en spot werd de trouwe getuige naar de gevangenis teruggevoerd. Daar aangekomen, wierp hij zich op de knieën en stamelde: „Heere, mijn God, ik dank U, dat gij mij, arm mens, versterkt en mij mond en tong voor mijn vijanden gegeven hebt en bid U, mij tot het einde toe te bekrachtigen tot Uw eer".

En de Heere, Die de vermoeiden kracht geeft en overvloedige sterkte de zwakken, bleef hem steunen, zodat hij onder al het lijden goedsmoeds kon zijn en zijn medegevangene nog woorden van troost en sterkte kon toespreken. Het vonnis van de Grave werd nu gezonden naar Gent, waar het door het geestelijk gerecht werd onderzocht. Allen spraken het schuldig over hem uit en veroordeelden hem tot de vuurdood. Het werd de Grave vergund een advocaat te nemen, die zijn verdediging en verantwoording op zich zou nemen. Deze weerlegde, op aanwijzing van de veroordeelde, met duidelijke bewijzen uit Gods Woord de beschuldigingen, tegen hem ingebracht en verdedigde al de artikelen die de Schout als ketterij aangewezen had, met openbare uitspraken van de Heilige Schrift.

De advocaat ontving een slechte beloning voor deze dienst. De priesters dienden terstond een aanklacht in bij de Raad van Vlaanderen, waarbij zij de advocaat zwaar beschuldigden, zodat hij werd gedaagd om op verbeurte van leven en bezittingen te verschijnen en zich over zijn gedrag te verdedigen.

Alle tegenwerpingen van de man, die op hun bevel de gevangene bijgestaan had, waren vruchteloos en eindelijk werd hij veroordeeld om in de openbare vierschaar te Hulst een ontorende schuldbelijdenis af te leggen, de rechters op de knieën vergiffenis te vragen en bovendien twintig carolusguldens boete te betalen.

Zo strafte de vijand de man, die op hun eigen bevel voor de zaak van de gevangene moest uitkomen.

De Grave verheugde zich intussen, dat de blijde dag, waarop hij de kroon des lijdens zou ontvangen, spoedig zou aanbreken.

Het was zaterdag 24 februari. De beul van Antwerpen was te Hulst aangekomen om het vonnis aan de gevangene te voltrekken, en met innerlijke vreugde bereidde de Grave zich voor ter dood. Nog was evenwel de tijd niet gekomen, dat hij in de rust zou ingaan.

De burgemeester, Hubrecht Dulle, wenste 's zondags een gastmaal te geven, en zo werd de zaterdag ingenomen met het maken van voorbereidselen voor dit feest. In allerlei overdaad en liederlijkheid werd er door de ambtenaren en alle verdere genodigden twee dagen feest gevierd, en de terechtstelling van de arme gevangene tot dinsdag verschoven.

Eindelijk was het beslissende uur aangebroken.

De Schout met zijn dienaren verscheen in de gevangenis om de martelaar naar het rechthuis te brengen. De Grave zag, dat de tijd van scheiden daar was. Hij sloot zijn medegevangene in de armen en nam een roerend afscheid van hem.

„Vaarwel, mijn broeder", riep hij, terwijl hij hem nog eenmaal de hand ten afscheid drukte. „De tijd van mijn oproeping is nabij. *Ik heb de goede strijd gestreden* en ga naar de hemel. Vestig uw oog op de Heere en vertrouw u aan Zijn hoede. Hij zal voor u zorgen".

Diep geroerd bracht de gevangene hem zijn groet en, na gebonden te zijn, werd de Grave voortgeleid.

De vijand liet ook nu de trouwe belijder niet met rust. Twee monniken wendden al hun overredingskracht aan om zijn geloof te schokken.

Maar alles was verloren moeite.

„Vreest u de dood niet?" vroeg een van hen.

„*Ik verlang ontbonden te worden en met Christus te wezen*", antwoordde de martelaar, „*want dat is zeer verre het beste*".

„Geloof gij niet aan de heiligen?" vervolgde de ander, zijn bespiedende blik op het gelaat van de Grave vestigende.

„Ik geloof in de enige, almachtige en eeuwige God, Die hemel en aarde geschapen heeft!"

„Is Christus niet lichamelijk in de mis tegenwoordig?"

„Vermoei mij niet met uw dwaze redeneringen", verzocht de Grave. „Christus is immers in de hemel, *vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden*".

„Gij zijt 'n snode ketter", sprak de monnik vinnig.

De veroordeelde zweeg en smeekte de Heere om hulp.

Intussen was men het rechthuis genaderd.

Een dichte menigte verdrong zich om de martelaar en uit veler blik sprak een geweldige afkeer van zulke gruwelen.

De Schout en zijn dienaren zochten ijverig hout en stro bij elkander, wat zij nauwelijks vinden konden, daar niemand het benodigde voor dit doel wilde afstaan. Een man, die juist met een vracht hout door de stad reed, werd gedwongen zijn hout op de markt te lossen, terwijl een wagenmaker zich onder een vals voorwendsel liet verleiden een gat in de paal te boren, waaraan de lijder zou worden verwurgd.

Een brouwer, Jan Willaerds, die van dit alles ooggetuige was, kon zich niet langer inhouden en getuigde luid tegen dit werk der duisternis. Hij werd terstond gevangen genomen en in de cel geworpen, die de Grave verlaten had.

Deze stond intussen voor de vierschaar om zijn doodvonnis aan te horen. In bijzijn van al het volk, dat hier samengekomen was, vermaande hij zijn rechters met de grootste ernst, dat zij de zaak goed moesten onderzoeken en een rechtvaardig oordeel vellen.

Zijn geboeide handen opheffende, zei hij plechtig: „Gij allen moet eens voor de Rechterstoel van de Heere Jezus Christus verschijnen, zoals ik heden voor u sta, waar ieder rekenschap zal moeten geven van zijn daden. Weest dus voorzichtig in hetgeen gij doet".

„Weet gij anders niets te zeggen?" vroeg de burgemeester spottend.

De gevangene hernam: „Ziet wel toe, wie gij veroordeelt en wat gij doet, want ik verklaar, dat mijn geloof rust op het fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus de hoeksteen is, en daarin begeer ik te leven en te sterven".

„Dit probeert u nu het arme volk wijs te maken", wierp de Schout hem tegen.

„Ik heb geen ander geloof", zei de gevangene op besliste toon, „doe met mij naar uw welgevallen".

Nu stond de schrijver op en las met luide stem het vonnis voor, waarin Jan de Grave wegens zijn „godslasterlijke dwalingen" en als een voorstander van het „valse geloof", veroordeeld werd om te worden gewurgd. Na het ondergaan van deze straf zou zijn lichaam op het galgeveld van de stad aan een paal gesteld en daarna verbrand worden, terwijl zijn goederen verbeurd verklaard werden ten bate des konings.

Jan de Grave ontroerde niet. Zijn gelaat blonk van de reinste vreugde en op blijmoedige toon sprak hij: „Ik dank U, Heere, mijn God, dat Gij mij waardig hebt geacht voor Uw Naam te lijden".

De ter dood veroordeelde werd nu naar de markt gevoerd. Zijn gezicht blonk van vrede en blijdschap. Menig bemoedigend en vertroostend woord werd hem in stilte toegevoegd en velen konden hun tranen niet bedwingen, toen zij de martelaar hinkende naar de brandstapel zagen gaan. Men kon aan zijn holle ogen en zijn ingevallen gezicht zien, dat hij zeer veel geleden had, terwijl men tevens wist te vertellen, dat zijn tenen van de voeten waren gevoren.

Ernstig klonken zijn vermaningen tot het verzamelde volk en vriendelijk smeekte hij allen, die door het licht van het Evangelie werden beschenen, in de waarheid te volharden. Zelfs bad hij voor zijn vijanden.

„Vergeef het toch mijn vervolgers, Heere, wat zij mij aandoen om het uitkomen voor Uw Goddelijke Naam en zaak. O God, verlicht hen met de ware kennis van Uw Woord".

Onder het somber zwijgen van de menigte werd de brandstapel bereikt. „Haast u, haast u", schreeuwde de Schout tot de beul. „Doe uw werk!" De martelaar plaatste zich bij de staak, voor hem bestemd, terwijl zijn gezicht blonk van hoger glans. De beul trad toe en deed hem de strop om de hals.

„O, Heere", riep de martelaar met luide stem, „ontferm U over mij! O, barmhartige Vader, ontvang mijn geest!"

De Schout gaf het teken, dat men hem het spreken zou beletten. Het koord werd aangetrokken, nog eenmaal hoorde men de Grave de Naam des Heeren aanroepen en onder het uitspreken van die dierbare Naam ontsliep hij in vrede.

De strijd was ten einde en de martelaar was ingegaan in de rust, die er overblijft voor het volk van God!